

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/244813,Wokol-genezy-wydarzen-w-Kielcach-sprzed-80-lat-broszura-autorstwa-dr-Ryszarda-Smietanki-Kruszelnickiego>
03.07.2026, 16:14

Wokół genezy wydarzeń w Kielcach sprzed 80 lat - broszura autorstwa dr. Ryszarda Śmietanki-Kruszelnickiego

„Wokół genezy pogromu Żydów w Kielcach 4 lipca 1946 r. Nowe źródła, fakty i interpretacje” - to tytuł wydawnictwa okolicznościowego, autorstwa dr. Ryszarda Śmietanki-Kruszelnickiego z Delegatury Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach. Celem publikacji jest przedstawienie genezy wydarzeń sprzed ośmiu dekad.

[Kielce Żydzi](#)

03.07

Rozważania dotyczą działalności komunistycznego aparatu bezpieczeństwa w stolicy województwa, a także roli formacji sowieckich i jednostek wojskowych w omawianym czasie.

- Opisy skuteczności operacji policyjnych i wojskowych prowadzonych przeciwko regionalnym strukturom podziemia niepodległościowego oraz procesu pacyfikowania wszelkich przejawów społecznego oporu antykomunistycznego są istotne dla określenia możliwości reagowania formacji siłowych na jakikolwiek „stan zagrożenia” - tłumaczy dr Ryszard Śmietanka-Kruszelnicki.

Częścią składową przygotowanej prezentacji jest analiza stanu bezpieczeństwa w Kielcach w pierwszej połowie 1946 r. Przedstawione dane są niezbędne do zrozumienia przyczyn przekształcania się zbiegowiska ludzi, gromadzących się przy ul. Planty, we wrogi, agresywny tłum. Te fragmenty ówczesnej rzeczywistości, zdominowanej przez politykę władz komunistycznych, są niezwykle ważne i służą do wyjaśnienia wydarzeń, które miały miejsce 4 lipca 1946 r. Pomagają też odpowiedzieć na pytania, jak doszło do pierwszych zabójstw i dlaczego mordowanie Żydów trwało tak długo.

Zawarte w publikacji rozważania prowadzone są w kontekście różnych sposobów interpretacji przyczyn i przebiegu zajść antyżydowskich w Kielcach.

Wiele miejsca zostało poświęcone „zeznaniom” Henryka Błaszczyka, ośmioletniego wówczas chłopca, który stał się jedną z najważniejszych postaci tamtych dni. Rozpatrywanie rzetelności dokumentacji śledczej, odnosi się również do Antoniego Pasowskiego, który także odegrał tu istotną rolę. Wciąż bowiem nie mamy pewnej wiedzy o tym, kiedy, w jakich okolicznościach i przy czym współdziałałe zrodziła się wersja porwania chłopca przez Żydów.

- Podczas analizy przebiegu wydarzeń pogromowych w Kielcach na podstawie dotychczasowej literatury przedmiotu, można uznać, że wciąż brak jest odpowiedzi na wiele pytań, w tym najważniejsze - dlaczego wielogodzinny pogrom mógł się wydarzyć w centrum miasta wojewódzkiego, w niewielkiej odległości od wielu siedzib sił represji, na terenie nie tak trudnym do zabezpieczenia przez jednostki wojskowe - zauważa autor.

Jak podkreśla dr Ryszard Śmietanka-Kruszelnicki, wyjaśnienia wymaga niewiarygodna wręcz bierność wobec śmierci wielu osób, a także nieudolność tych, którzy kierowali formacjami sił porządkowych i wojskowych. Zachowania takie można uznać za przyzwolenie i prowokowanie do

wzrostu agresji przeciwko Żydom ze strony zgromadzonej ludności.

- Jest rzeczą oczywistą, że poczucie bezkarności napędza przemoc. Chaos i dezorientacja miały również niebagatelny wpływ na dezorganizację (w tym rozprężenie dyscypliny) struktur odpowiedzialnych za porządek i bezpieczeństwo w mieście - dodaje historyk.

Analiza przyczyn, które doprowadziły do sytuacji bliskiej zjawisku „próżni władzy”, być może pozwoli na zidentyfikowanie nieznanych do tej pory źródeł przemocy.

W drugiej części publikacji dr. Ryszarda Śmietanka-Kruszelnickiego znajduje się kalendarium wydarzeń związanych z pogromem Żydów w Kielcach 4 lipca 1946 r. Zawiera ono syntetyczne informacje dotyczące przebiegu tych wydarzeń oraz ich konsekwencje. Ukazuje również najważniejsze fakty związane z procesem sądowym wobec sprawców i próbę ukarania winnych.

Do pogromu Żydów w Kielcach doszło 4 lipca 1946 r. Według ustaleń śledztwa IPN, śmierć poniosło 37 Żydów oraz trzech Polaków. Rannych zostało 35 Żydów. W niektórych dokumentach i publikacjach podawana liczba ofiar jest większa. W dziewięciu procesach oskarżonych zostało 38 osób.

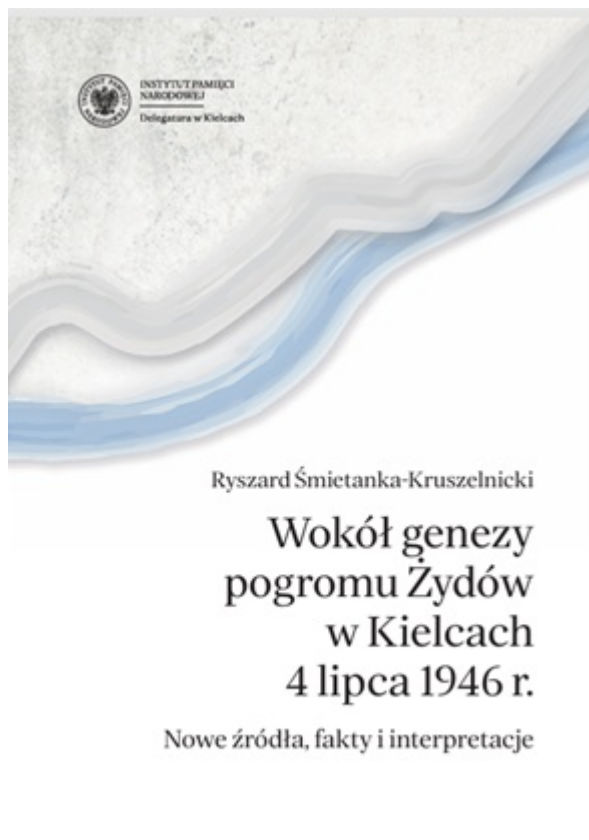
[Dr Ryszard Śmietanka-Kruszelnicki - Wokół genezy pogromu Żydów w Kielcach 4 lipca 1946 r. Nowe źródła, fakty i interpretacje \(pdf, 4.29 MB\)](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Kielce

Żydzi

Okładka broszury okolicznościowej „Wokół genezy pogromu Żydów w Kielcach 4 lipca 1946 r. Nowe źródła, fakty i interpretacje” dr. Ryszarda Śmietanka-Kruszelnickiego.